

Värdefulla ting

1. Inledning

Ingmar Perssons tankeväckande kritik av vår uppsats "Finala och intrinsikala värden" (FT 3/99) ger oss en välkommen anledning att klargöra vår ståndpunkt. I denna uppsats, vilken är baserad på en utförligare engelskspråkig version (Rabinowicz & Rønnow-Rasmussen 1999a), försvarade vi följande teser:

I. Finalt värde ("värde för dess egen skull") kan mycket väl tillskrivas konkreta objekt, sådana som ting eller personer, och inte bara abstrakta sakförhållanden eller fakta.

II. Det finala värdet hos ett konkret objekt behöver inte vara intrinsikalt, dvs det behöver inte vara baserat uteslutande på interna (icke-relationella) egenskaper hos sin bärare.¹

III. Det finala värdet hos ett konkret objekt är inte reducerbart till värdet hos något sakförhållande som involverar objektet ifråga.

Relationella egenskaper hos ett objekt som kan ligga till grund för dess finala värde kan vara av olika sorter. De exempel som man närmast tänker på är *unikhet* eller *sällsynthet*. Men även instrumentella egenskaper kan bidra till finalt värde, kanske inte på egen hand men i samspel med andra karaktäristika. Christine Korsgaard (1983) och Shelly Kagan (1998) anför i detta sammanhang exempel med "luxuösa

I Perssons uppsats förekommer det ibland formuleringar som kan tolkas som om vi med finalt värde menade ett värde för dess egen skull som inte är intrinsikalt. Som Persson givetvis är väl medveten om stämmer detta inte med vår användning av termen: Finala värden kan vara av två sorter: intrinsikala eller icke-intrinsikala. I själva verket tror vi att alla intrinsikala värden är finala (dock inte tvärtom).

redskap” (Ferraribilar, minkpälsar, etc), och Kagan argumenterar också att det finala värdet hos en persons liv kan delvis bero på detta livs nytta för andra.² Våra favoritexempel är av annan sort: Prinsessan Dianas klänning kan (av vissa) tillskrivas värde för dess egen skull, där detta värde baseras på klänningens historiska koppling till en (för dessa människor) viktig person. (I andra fall kan det i stället röra sig om kopplingar till viktiga historiska händelser, snarare än personer.) Eller, en vildmarks värde för dess egen skull kan vara högre tack vare att den har aldrig rörts av en människohand. (Här betraktar vi alltså frånvaron av en relation som en relationell egenskap, åtminstone i en vidare mening.)

Om det enda som kunde tillskrivas finalt värde är sakförhållanden av olika slag (dvs entiteter av en ”propositionell” karaktär), skulle det vara mera plausibelt, om än inte nödvändigt, att identifiera finalt och intrinsikalt värde. Man skulle nämligen kunna argumentera att det finala värdet hos ett sakförhållande uteslutande beror på dess interna egenskaper. Att ett sakförhållande är värdefullt för dess egen skull tycks bero på vilka inre komponenter det innehåller. En sådan tanke förs t ex fram av Zimmerman (1998).³

I vår kritik av tanken att finala värden hos konkreta objekt är reducerbara till finala värden hos sakförhållanden har vi speciellt diskuterat ett sådant reduktionsförslag: Närhelst ett ting eller en person a sägs ha ett finalt värde i kraft av en egenskap E (där E kan vara en konjunktion av ett antal enklare egenskaper, E_1, \dots, E_n), då är detta värde ”ingenting annat än” det finala värdet som tillfaller sakförhållandet att det ting eller den person som har E existerar. Eller, ännu enklare, det värde som till-

2 Andra typer av exempel på finalt värde som bygger på en instrumentell relation anförs i Rønnow-Rasmussen (2000). Ett exempel av helt annat slag anförs av Johan Brännmark i (Brännmark 2000): Ett filosofiskt, kontemplativt liv kan anses vara värdefullt för dess egen skull, men dess värde kan ändå åtminstone till en del bero på det sammanhang i vilken livet framlevs: om folk runt omkring lever i misär kan värdet hos filosofens kontemplativa tillvaro påverkas eller till och med undermineras.

3 Själva är vi inte så säkra på att finalt värde hos sakförhållanden alltid måste vara intrinsikalt. I vissa fall kan deras finala värde bero på vilka andra sakförhållanden som föreligger samtidigt. Ett fall av detta slag skulle kunna konstrueras utifrån Brännmarks exempel i föregående not, om vi tänker på sakförhållandet att en viss person lever ett kontemplativt liv.

faller sakförhållandet att *något* som har *E* existerar. Det föregivna finala värdet hos Dianas klänning skulle enligt detta förslag reduceras till värdet hos ett sakförhållande som består i att Dianas klänning existerar.

Vi har fört fram flera invändningar mot detta reduktionsförslag, av vilka en var att en sådan reduktion placerar *vagnen framför hästen*. I så måtto som vi tror att existensen av Dianas klänning är värdefull, så beror det väl på att vi betraktar klänningen som värdefull. Värdet hos det konkreta objektet tycks vara primärt i förhållandet till värdet hos sakförhållandet. En annan invändning var att tillskrivande av värde till ett konkret objekt, som Dianas klänning, inte nödvändigtvis förutsätter att vi tillskriver värdet till objektets existens. För vissa värdefulla objekt (t ex vildmarken i vårt exempel) kan deras existens vara av värde, men inte nödvändigtvis för alla.

Förutom dessa invändningar mot detta specifika reduktionsförslag har vi också anfört en kritik som träffar alla förslag enligt vilka endast sakförhållanden kan vara av värde. Vi har utgått från följande i våra ögon rimliga antaganden:

A. Att vara värdefullt, för dess egen skull, är att påkalla en lämplig positiv respons (attityd eller beteende).

B. Sådana positiva responser kan emellertid vara av olika slag (preferens, befrämjande, skydd, omsorg, uppskattning, beundran, kärlek, etc).

C. De positiva responser som är lämpliga med avseende på ett värdefullt objekt behöver inte passa andra värdefulla objekt – de kan ibland till och med vara omöjliga om objekten ifråga är av olika slag.

För att illustrera, vi kan beundra en person men inte ett sakförhållande, vi kan vilja ett sakförhållande men vi kan inte vilja en person. Eller, för att ta ett annat exempel, vissa personer kan förtjäna beundran, andra kan i stället förtjäna omsorg och skydd.

Från dessa antaganden följer det att finala värden kan vara mycket heterogena, beroende på vilka typer av positiva responser som de påkallar. Vidare, eftersom vissa av dessa responser kan vara ting- eller personorienterade, blir slutsatsen att det inte bara är sakförhållanden utan också ting eller personer som kan ha finalt värde. Den hos flera filosofer vanliga tendensen att reducera bort ting- och personvärden kan mycket väl botten i en ambition att återföra alla responser som passar värdefulla entiteter till *ett* slags respons, t ex preferens eller

befrämjande. Då preferens och befrämjande tycks ha sakförhållanden som föremål, blir det naturligt att ur denna synvinkel reducera allt värde till värdet hos sakförhållanden. Emellertid, så fort vi tillåter andra typer av lämpliga positiva responser, förlorar den reduktionistiska tendensen sin lockelse.

Ingmar Persson anför flera kritiska synpunkter mot vår ståndpunkt, men – som han själv påpekar – är det framförallt två teser som han vill argumentera för:

1. Påståenden om finalt värde hos ting (eller hos andra konkreta objekt) kan reduceras till påståenden om finalt värde hos existensförhållanden.

2. Men denna reduktion är fullt förenlig med uppfattningen att vissa finala värden inte är intrinsikala. Det finala värdet hos förhållandet att (det finns) ett objekt a (som) har en egenskap E är intrinsikalt *endast om E* är en intern egenskap hos objektet ifråga.

I de två närmast följande sektionerna skall vi ta upp och bemöta Perssons argument för dessa teser. I den sista sektionen kommer vi sedan att behandla ett par andra trådar i Perssons uppsats.

2. Vad är det vi värdesätter?

I sitt argument för den första tesen vill Persson till att börja med visa att

1a. Påståenden om finalt värde hos ting är logiskt ekvivalenta med påståenden om finalt värde hos sakförhållanden.

Efter att ha argumenterat för (1a) går han vidare och försöker etablera att

1b. De relevanta sakförhållandena är existentiella till sin karaktär: de går ut på att ett visst objekt existerar (där objektet ifråga är just det ting vars värde skall reduceras).

Vi kan därför enligt Persson etablera logiska ekvivalenser av följande form:

Ett objekt a är värdefullt i kraft av en egenskap E om och endast om förhållandet att a existerar är värdefullt, i kraft av att a har E (jfr princip E2 i Perssons uppsats).

Sedan kommer slutklämman:

1c. Vad det här rör sig om är inte bara en logisk ekvivalens, utan en regelrätt reduktion, dvs en asymmetrisk relation där det ena ledet i ekvivalensen är mindre fundamentalt eller explicit och kan förstås i termer av det andra.

Men hur argumenterar Persson för (1a)? Här kommer vår rekonstruktion av hans tankegång. Till att börja med påpekar han att det finns ett nödvändigt samband mellan värde och värdesättande:

(i) Något är värdefullt om och endast om det är riktigt att sätta värde på detta något.

I nästa steg påpekar han att

(ii) Värdesättande är en propositionell attityd, dvs en attityd med ett propositionellt innehåll.

Argumentet här är att det annars vore ”svårt att förstå hur värdesättande skulle kunna bedömas som riktigt eller oriktigt”. Ur (ii) drar sedan Persson följande slutsats:

(iii) Det man sätter värde på kan inte vara ett ting, utan måste vara propositionellt till sin natur.

(i) och (iii) tillsammans ger den eftertraktade konklusionen:

(iv) Något är värdefullt om och endast om detta något är propositionellt till sin natur.

Det är alltså sakförhållanden och inte ting som platsar som värdebärande.⁴

Detta är ett uppenbart felaktigt argument. (iii) följer ju inte alls ur (ii), om (ii) tas bokstavligt. Att värdesätta något, a , kan mycket väl vara en propositionell attityd, vars innehåll kan uttryckas som en proposition att a är värdefullt, utan att för den skull a självt, dvs, det som värderas, behöver vara en proposition.

4 Låt oss lämna därhän i vad mån detta verkligen är ett argument för ekvivalenstesen (1a) snarare än ett argument för att värderingar av ting och andra konkreta objekt inte är på sin plats överhuvudtaget. Reduktionisterna vacklar ofta mellan reduktion och elimination.

Men kan Persson verkligen ha begått ett sådant misstag? Har vi inte misstolkat innebörden hos (ii) ovan? Kanske är meningen med (ii) just att hävda att det man sätter värde på måste vara propositionellt. Då skulle (iii) bara vara en trivial följd av (ii). Efter genomläsningen av den första versionen av vårt svar har Persson klargjort för oss att det är så han har tänkt sig saken. Premissen är att det som värdesätts är något propositionellt, och slutsatsen är att det som har värde är något propositionellt. Emellertid, om premiss (ii) tolkas på detta sätt, så förutsätter den ju praktiskt taget det som skulle bevisas! Skillnaden mellan premissen och slutsatsen blir försvinnande liten. Dessutom är Perssons argument för (ii) att värdesättande inte skulle kunna vara riktigt eller oriktigt om denna attityd inte vore propositionell. Det är ett bra argument endast om (ii) ges den oskyldiga tolkningen att innehållet i värdesättande är propositionellt (och inte att det som värdesätts är propositionellt).

I och med att Persson misslyckas med att etablera (1a) faller hela hans argument för (1). Ty den motivering han ger för argumentets andra steg, (1b), har (1a) som en väsentlig premiss. För att etablera (1b) resonerar Persson på följande sätt: Anta att ett objekt a påstås vara värdefullt i kraft av att a har E . Om (1a) gäller, så måste detta påstående vara ekvivalent med att något sakförhållande rörande a har värde i kraft av att a har E . Men vilket sakförhållande skulle det kunna vara om inte det att a existerar? Inget annat förhållande rörande a skulle väl kunna ha värde i kraft av att a har E ? Medges, men eftersom hela resonemanget *förutsätter* (1a), behöver det inte oroa oss som inte accepterar denna förutsättning.

Om (1a) och (1b) inte har etablerats, så behöver man kanske inte heller bry sig om (1c), ty detta steg i Perssons argument går ut på att den enligt (1a) och (1b) föreliggande logiska ekvivalensen bör uppfattas som en reduktion. Vi kommer dock att ta upp hans resonemang för (1c), eftersom detta ger oss tillfälle att diskutera en intressant tanke som Persson framkastar i början av sin uppsats. Tanken ifråga kan formuleras på följande sätt: Ett finalt värdet hos ett objekt a , som tillkommer a i kraft av att a har E , är derivativt ur värdet hos själva exemplifikationen av E (där denna exemplifikation skall ses som något abstrakt).

Hur skall vi ställa oss till denna tes? Ett objekt har ett derivativt värde om dess värde kommer från värdet hos något annat. Att ett ob-

jekt a har värde i kraft av att det har en viss egenskap E behöver dock inte innebära att a 's värde är derivativt (ur värdet hos något annat). För det är inte uppenbart att exemplifikationen av E har värde. E kan vara en egenskap vars exemplifikation hos a gör a värdefullt, utan att denna exemplifikation som sådan för den skull är värdefull. Persson pekar i detta sammanhang på en analogi mellan en helhet som hämtar sitt värde ur en värdefull del (en ring med en värdefull ädelsten), men relationen mellan ett objekt och dess egenskaper är egentligen inte jämförbar med förhållandet mellan en helhet och dess delar: Det vore missvisande att betrakta egenskaper, eller deras exemplifikationer, som "delar" hos ett objekt.

Icke desto mindre kan det kanske vara sant att a 's värde, om det tillkommer detta objekt i kraft av E , är derivativt ur värdet hos exemplifikationen av E , dvs ur värdet hos något abstrakt. Som vi påpekar i Rabinowicz & Rønnow-Rasmussen (1999a), med hänvisning till Brülde (1998), kan ett objekts värde vara derivativt och fortfarande vara finalt. Det kan till och med vara så att det finala värdet hos ett konkret objekt inte bara är derivativt utan rentav reducerbart till värdet hos exemplifikationen av de egenskaper i kraft av vilka objektet sägs vara värdefullt. Denna möjlighet diskuterar vi (för att så småningom avvisa) i en ännu opublicerad uppsats (Rabinowicz & Rønnow-Rasmussen 2000. Jfr också Olson 2000.). Att här redogöra för denna diskussion skulle emellertid föra oss för långt från vårt svar till Persson. Det kan kanske räcka att nämna följande. Vi diskuterar där tanken att en egenskapsexemplifikation snarare skall ses som en *s k* "trop" än som ett sakförhållande. Vi gör en distinktion mellan sakförhållandet att a har E och den exemplifikation av E som föreligger hos a (en trop). Bägge är abstrakta entiteter men en trop, till skillnad från ett sakförhållande, är inte "propositionell" till sin natur. Den är en abstrakt partikulär som har en lokalisering i tid och rum (samma lokalisering som det objekt hos vilket det föreligger). (För en diskussion av tropbegreppet se bl a Williams 1953, Campbell 1990 och Bacon 1995.) Ett av våra huvudskäl för att avvisa reduktionen av värden hos konkreta objekt till värden hos sådana abstrakta egenskapsexemplifikationer är att de senare värdena är väsentligen olika de förra, något som visas av olikheter i de positiva responser som påkallas av de respektive värdebärarna. De positiva responser som är lämpliga gentemot konkreta objekt, som ting eller personer, kan vara olämpliga och i vissa fall till

och med omöjliga vad beträffar abstraktioner. För att bara ta ett exempel: Jag kan högakta en person för hennes mod, men hennes mod i sig (en trop) är något som näppeligen kan högaktas. Å andra sidan kan jag bli upprymd av det mod hon visar, men henne själv kan jag väl knappast bli upprymd av.

Efter denna utvikning kan vi ta oss an (1c). Som läsaren minns, anser Persson inte bara att utsagor om konkreta objekts finala värden är ekvivalenta med utsagor om värden hos dessa objekts existens, utan dessutom att de förra kan reduceras till de senare. Men hur bemöter han då vår invändning att en sådan reduktion skulle spänna vagnen framför hästen? Det förefaller ju som om ett konkret objekts existens är värdefull därför att objektet självt är värdefullt, och inte tvärtom. Perssons svar är att ifrågasätta detta beroendeförhållande. I själva verket, menar han, är ett objekt a värdefullt (i kraft av E), av exakt samma skäl som a :s existens är värdefull (i så måtto som a har E). Grunden till värdet hos bägge är värdet hos själva exemplifikationen av E . Det är alltså missvisande att derivera värdet hos objektets existens ur värdet hos objektet.

Men om Persson har rätt på denna punkt så är det ju lika missvisande att derivera värdet hos objektet ur värdet hos dess existens. Och kan det förra inte deriveras ur det senare, så är det ju desto orimligare att hävda, som Persson gör, att det förra är reducerbart till det senare. Vill man nödvändigtvis plädera för en reduktion, skulle det då inte ligga närmare till hands, givet Perssons perspektiv, att återföra bägge värden till värdet hos något tredje, till värdet hos själva exemplifikationen av E ?

3. När är förhållandets värde intrinsikalt?

Betrakta ett sakförhållande som *Klänningen som har tillhört Diana existerar*. Anta, för argumentets skull, att förhållandet ifråga har ett finalt värde. Är detta värde i så fall intrinsikalt, som vi skulle säga, eller extrinsikalt, som Persson hävdar? Egenskapen att ha tillhört Diana är en relationell (extern) egenskap hos klänningen. Klänningens värde, i den mån det baseras på denna egenskap, kan därför inte vara intrinsikalt. För att vara intrinsikalt skulle detta värde ha behövt supervenera på klänningens interna egenskaper. Men hur blir det med existensförhållandets värde, om det nu har något värde? I vår uppsats pläderade vi för att värdet hos existensförhållandet är intrinsikalt, med

motiveringen att den relevanta egenskapen är en intern konstituent eller komponent för förhållandet ifråga. Persson påpekar nu mycket riktigt att en intern komponent inte är samma sak som är en intern egenskap. Men att ha tillhört Diana är ju ingen egenskap hos sakförhållandet överhuvudtaget (även om det är en intern komponent hos detta sakförhållande). Att peka på interna komponenter räcker inte. En entitet, x , antas ju ha intrinsikalt värde endast om detta värde baserar sig på x :s interna egenskaper. Vilken intern egenskap hos existensförhållandet skulle i så fall ligga till grund för dess intrinsikala värde? Kan det vara egenskapen *att som komponent ha egenskapen att ha tillhört Diana*? Persson invänder, helt riktigt, att inget värde supervenerar på denna egenskap. Detta leder honom så småningom till ett "revisionistiskt" förslag: Till skillnad från andra objekt baserar sig sakförhållandets intrinsikala värden *inte* på deras interna egenskaper. I stället är ett sakförhållandes värde intrinsikalt endast om den egenskap som i sakförhållandet tillskrivs ett objekt är en intern ("inneboende") egenskap hos objektet ifråga.⁵

Förslaget är inte bara revisionistiskt utan även något svårt att tillämpa generellt. Hur blir det med sakförhållanden vilkas språkliga formuleringar saknar den enkla "subjekt-predikat" formen, säg, disjunktioner, implikationer, etc? Det är inte alls klart hur Perssons idé skulle kunna generaliseras till komplexa sakförhållanden. Dessutom, såvitt vi kan se, finns det ingen anledning att behandla sakförhållanden annorlunda än vanliga objekt och i deras fall överge den vanliga definitionen på intrinsikalt värde. Betrakta vårt exempel en gång till. Vilken intern egenskap hos *Klänningen som har tillhört Diana existerar* skulle kunna utgöra grunden till dess (föregivna) värde? Svaret är enkelt, tycker vi. Den värdegrundande egenskapen hos förhållandet ifråga kan vara *att*

5 Persson har understrukit för oss att "endast om" i meningen ovan inte skall förstås som "om och endast om". Ytterligare ett villkor är att sakförhållandets värde skall vara oberoende av *andra* sakförhållanden som inte impliceras av sakförhållandet ifråga. Dock vill Persson av någon anledning inte tolka detta krav på det sätt vi gör, dvs som ett krav på att sakförhållandets värde skall supervenera på dess interna egenskaper. Hur det än är med den saken föreligger det *en* viktig skillnad mellan hans uppfattning och vår egen. Till skillnad från Persson vill vi inte kräva att den egenskap som i ett intrinsikalt värdefullt sakförhållande attribueras ett objekt måste vara en intern egenskap hos objektet ifråga.

implicera existensen av en klänning som har tillhört Diana. Denna egenskap är en intern karaktäristik hos förhållandet ifråga, i den meningen att den inte alls beror på den yttre kontext i vilket sakförhållandet föreligger. Och om detta sakförhållande verkligen har något finalt värde så baserar sig detta värde just på att förhållandet implicerar existensen av Dianas klänning. Den vanliga definitionen på intrinsikalt värde kan mycket väl tillämpas även på sakförhållanden, förutsatt givetvis att vi är beredda att betrakta dessa som entiteter vilka kan tillskrivas olika egenskaper. Reduktionen av finalt värde hos konkreta objekt till finalt värde hos sakförhållanden skulle därför göra det möjligt att hävda att allt finalt värde är intrinsikalt.⁶

4. Ett par lösa trådar: den "besynnerliga asymmetrin" och prinsessans garderob

Persson är inte imponerad av de flesta av våra exempel på finala värden hos konkreta objekt som baserar sig på objektens relationella egenskaper. En klass av sådana exempel tycker han dock har större prima facie plausibilitet: det är de fall i vilka objektets finala värde antas vara delvis baserat på att objektet ifråga är sällsynt eller unikt i sitt slag. Persson undrar emellertid över något han kallar för "besynnerlig asymmetri": Varför förhöjer unikheter eller sällsyntheter ett positivt värde hos ett objekt men inte ett negativt värde? Något gott kan bli ännu bättre om det är unikt, men något dåligt blir inte sämre genom att vara unikt i sitt slag.

Det är väl riktigt att en sådan asymmetri föreligger, men det är något oklart för oss varför detta faktum skulle tala mot tanken att finalt värde kan påverkas av en sådan relationell egenskap som unikheter eller sällsyntheter. Varför inte bara acceptera att det föreligger en sådan asymmetri? Persson tycks dock mena att asymmetrin ifråga skulle vara betydligt lättare att förklara om det i stället rörde sig om *instrumentellt* värde. Om det unika objektet är instrumentellt värdefullt, t ex som källa till värdefulla upplevelser, så "måste ju alla som eftertraktar upplevelsen söka sig till detta objekt". Den begränsade tillgången förhöjer det instrumentella värdet. Däremot, om objektet i stället skulle vara en källa till negativa upplevelser, så finns det ju ingen större

⁶ Dock se vår reservation i not 3 ovan.

anledning att sky det när det är unikt än när det finns flera objekt av detta slag.

Det är ju en utmärkt förklaring, men den kan även, *mutatis mutandis*, användas av den som vill tillskriva objektet ett finalt värde i stället. Många av de finala värden som vi erkänner har vuxit fram ur instrumentella värderingar. Den bakomliggande psykologiska mekanismen är välbekant: Tänk på den girige hos John Stuart Mill som så småningom börjar sätta värde på pengar för deras egen skull. Det är med andra ord inte förvånande att finalt värde i våra evaluationer ibland kan överflyttas från målet till medlet. Faktiskt har vi redan pekat på en sådan mekanism i vår uppsats i FT 3/99, i samband med Dianas klänning. Vi avvisar där tanken att värdet hos Dianas klänning måste vara rent instrumentellt och att detta värde endast skulle bestå i att det blir möjligt för oss att via klänningen "upprätta en relation, ehuru en indirekt sådan, med en person vi beundrar eller uppfattar som viktig av en eller annan anledning". Vi påpekar att "en önskan att etablera ett samband med Diana mycket väl kan utgöra en del av den kausala förklaringen till vår värdering av klänningen", utan att värderingen själv behöver vara av det instrumentella slaget. En instrumentell relation kan ligga i den kausala förhistorien hos den finala värderingen. Samma mekanism kan givetvis användas för att förklara Perssons "besynnerliga asymmetri". Sedan är det en annan sak att den sortens kausala förklaring av en final värdering kan göra själva värderingen något tvivelaktig. Men å andra sidan har ju alla våra värderingar kausala förklaringar. Det är inte lätt att dra gränsen mellan de förklaringar som ifrågasätter en värdering och de som inte gör det.

Låt oss också i detta sammanhang ta upp ett annat resonemang hos Persson. Han tycks mena att närhelst vi värderar ett objekt (som Dianas klänning) beroende på dess relation till något annat (Diana) så måste det med nödvändighet röra sig om en icke-final värdering: Vi värderar något för något annats skull. Det är Diana som eventuellt kan tillmätas ett finalt värde; hennes klänning har bara ett värde för Dianas skull. I en mening är det ju givetvis helt riktigt: om "för Dianas skull" bara betyder "på grund av en relation till Diana". Om det däremot skulle betyda att våra positiva responser till klänningen egentligen bara är positiva responser som påkallas av Diana, så har Persson fel. Ty den person eller den händelse som förläner värdet åt ett ting relaterad till personen/händelsen ifråga behöver inte själv vara värdefull. Som

vi har påpekat räcker det med historisk vikt. Napoleons hatt eller Karl X Gustavs stigbyglar räcker för våra syften lika bra som Dianas klänning. Man behöver inte beundra dessa härförare; det räcker med att erkänna deras historiska roll för att kunna sätta värde på föremål som har varit nära knutna till dessa personer.

Det finns andra trådar i Ingmar Perssons intressanta uppsats som vi här inte har tagit upp. Men vi hoppas att detta svar ändå kan hjälpa till att klargöra vår uppfattning för FT:s läsare. Vi vill tacka Ingmar för hans stimulerande synpunkter.

Referenser

- BACON, JOHN (1995), *Universals and Property Instances: The Alphabet of Being*, Aristotelian Society Series vol. 15, Oxford: Blackwell.
- BRÄNNMARK, JOHAN (2000), "Good lives: Parts and Wholes", manuskript, Lunds universitet.
- BRÛLDE, BENGT (1998), *The Human Good*, Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- CAMPBELL, KEITH (1990), *Abstract Particulars*, Oxford: Basil Blackwell.
- Kagan, Shelly (1998), "Rethinking Intrinsic Value", *The Journal of Ethics* 2: 277–97.
- KORSGAARD, CHRISTINE (1983), "Two distinctions in Goodness", *The Philosophical Review* 92: 169–95.
- OLSON, JONAS (2000), "The Bearers of Value", manuskript, Lunds universitet.
- PERSSON, INGMAR (2000), "Tings förhållanden till värden", *FT* 1/01.
- RABINOWICZ, WLODEK & RØNNOW-RASMUSSEN, TONI (1999a), "A Distinction in Value: Intrinsic and for its own sake", *Proceedings of the Aristotelian Society*, vol. 100, part 1, 33–49.
- RABINOWICZ, WLODEK & RØNNOW-RASMUSSEN, TONI (1999b), "Finala och intrinsikala värden", *FT* 3/99.
- RABINOWICZ, WLODEK & RØNNOW-RASMUSSEN, TONI (2000), "Tropic of Value", manuskript, Lunds universitet.
- RØNNOW-RASMUSSEN, TONI (2000), "Instrumental values – strong or weak", manuskript, Lunds universitet.
- WILLIAMS, DONALD C. (1953), "The Elements of Being: I", *Review of Metaphysics* 7: 1–18. Omtryckt i Mellor, DH & Oliver, A (utg), *Properties*, Oxford University Press 1997:112–125.
- ZIMMERMAN, MICHAEL (1998), "Bearers of Intrinsic Value", kap 3 i en kommande bok *The Nature of Intrinsic Value*.